DOI https://doi.org/10.30525/978-9934-26-706-2-18

ФОРТЕПІАННО-КОНЦЕРТМЕЙСТЕРСЬКЕ МИСТЕЦТВО: ВИКОНАВСЬКА ТРАДИЦІЯ ТА СУЧАСНИЙ ОСВІТНІЙ ДИСКУРС

Назарчук Х. А.

ВСТУП

Сучасний етап розвитку мистецької освіти характеризується активним переосмисленням ролі музиканта у культурному просторі XXI століття. Трансформаційні процеси, пов'язані з цифровізацією суспільства, розширенням міжкультурної комунікації, інтеграцією мистецьких практик та зміною освітніх підходів, зумовлюють потребу у формуванні універсального фахівця, здатного поєднувати високий рівень виконавської майстерності з педагогічною, комунікативною та творчо-інтерпретаційною діяльністю. У цьому контексті особливої актуальності набуває проблема концертмейстерської підготовки як важливого напряму професійного становлення сучасного піаніста.

Упродовж тривалого часу концертмейстерська діяльність у музично-виконавській практиці розглядалася переважно як допоміжна форма акомпанементу, функціонально підпорядкована сольному виконавству. Проте сучасний мистецтвознавчий та педагогічний дискурс засвідчує суттєву трансформацію цього підходу. Сьогодні концертмейстерство постає як самостійний вид музично-виконавського мистецтва, що поєднує художньо-інтерпретаційні, ансамблеві, педагогічні та психологічні аспекти професійної діяльності. Концертмейстер уже не виконує виключно функцію музичного супроводу, а стає активним учасником творчого процесу, співтворцем художньої концепції твору та важливим суб'єктом ансамблевої комунікації.

Актуальність дослідження зумовлена також зростанням ролі концертмейстерської підготовки у системі сучасної мистецької освіти. Специфіка професійної діяльності концертмейстера вимагає від музиканта високого рівня виконавської мобільності, ансамблевого мислення, комунікативної культури, психологічної адаптивності та здатності до творчої взаємодії. У сучасних умовах концертмейстер працює у різних сферах музичної практики – у вокальному, інструментальному та хоровому класах, у камерно-ансамблевому виконавстві, педагогічній діяльності, мистецьких проєктах та культурно-освітніх ініціативах. Така багатофункціональність професії визначає необхідність комплексної професійної підготовки, що виходить за межі традиційного розуміння акомпанементу.

Концертмейстерське мистецтво тісно пов'язане з традиціями фортепіанної школи, оскільки саме у процесі піаністичної підготовки формуються основи виконавської культури, художнього мислення та ансамблевої взаємодії. Українська фортепіанна школа, сформована у контексті європейських музично-педагогічних традицій, виробила власну систему професійних цінностей, у якій важливе місце посідають інтонаційна виразність, темброва культура, емоційна глибина виконавства та ансамблеве мислення. Саме ці якості становлять фундамент професійної діяльності сучасного концертмейстера.

Проблематика концертмейстерського мистецтва та професійної підготовки піаніста-концертмейстера знайшла відображення у працях українських і зарубіжних науковців. Теоретичні та методичні аспекти фортепіанної підготовки висвітлювалися у дослідженнях Н. Гуральник[1], О. Ніколенко[2], Р. Андрійчук-Кузьменко[3]. Питання концертмейстерської діяльності, ансамблевого виконавства та професійних компетентностей концертмейстера розглядалися у працях Н. Журавльової[4], І. Бойко[5], Н. Цюлюпи, Ж. Даюк, В. Левківської[6] та інших дослідників. Окрему увагу сучасні науковці приділяють проблемам ансамблевої комунікації, психології виконавської взаємодії, цифровізації мистецької освіти та трансформації професійної підготовки музиканта у сучасному культурному просторі.

Попри значну кількість наукових праць, проблема концертмейстерської підготовки у контексті сучасного освітнього дискурсу потребує подальшого комплексного осмислення. Особливо актуальними залишаються питання взаємозв'язку фортепіанної школи та концертмейстерського мистецтва, формування професійних компетентностей піаніста-концертмейстера,

---

[1] Гуральник Н. П. *Українська фортепіанна школа XX століття в контексті розвитку музичної педагогіки: історико-методологічні та теоретико-технологічні аспекти* : монографія. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. 460 с.

[2] Ніколенко О. О. Значення фортепіанно-виконавської підготовки в середовищі вищої мистецької освіти для подальшої концертмейстерської діяльності. *Магістерські студії. Альманах* / редкол.: Д. С. Мальчикова, Т. С. Корнішева. Херсон ; Івано-Франківськ : ХДУ, 2023. Вип. 23. С. 383–387.

[3] Андрійчук-Кузменко Р. Методична робота в класі фортепіано. *Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя (VII школа методичного досвіду)* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, 21–22 листоп. 2018 р. Вінниця : ФОП Корзун Д. Ю., 2018. С. 298–300.

[4] Журавльова Н. І. Концертмейстерська інтуїція: до сутності поняття. *Fine Art and Culture Studies*. 2023. № 1. С. 26–31. DOI: 10.32782/facs-2023-1-4.

[5] Бойко І. Формування концертмейстерських умінь і навичок у здобувачів вищої освіти. *International Science Journal of Education & Linguistics*. 2022. Vol. 1, No. 3. P. 64–69. DOI: 10.46299/j.isjel.20220103.6.

[6] Цюлюпа Н., Даюк Ж., Левківська В. Практичні аспекти виконавської підготовки студентів у концертмейстерському класі. *Fine Art and Culture Studies*. 2025. № 1. С. 215–220. DOI: 10.32782/facs-2025-1-31.

розвитку ансамблевого мислення та адаптації мистецької освіти до сучасних культурних і технологічних викликів.

Метою дослідження є осмислення концертмейстерського мистецтва як складової сучасної фортепіанної школи та визначення особливостей професійної підготовки піаніста-концертмейстера у контексті сучасного освітнього дискурсу.

Для реалізації поставленої мети визначено такі завдання:

- проаналізувати феномен фортепіанної школи як основи концертмейстерської підготовки;
- дослідити специфіку концертмейстерської діяльності як форми професійної реалізації піаніста;
- охарактеризувати художньо-інтерпретаційні засади концертмейстерського мистецтва;
- визначити особливості ансамблевої комунікації та психології взаємодії у концертмейстерській практиці;
- окреслити систему професійних компетентностей сучасного піаніста-концертмейстера;
- проаналізувати сучасний стан концертмейстерської освіти та перспективи її розвитку в умовах цифровізації та трансформації мистецького простору.

Методологічну основу дослідження становлять комплексний, системний, історико-культурний, мистецтвознавчий та компетентнісний підходи. У роботі використано методи теоретичного аналізу та узагальнення наукової літератури, порівняльний метод для осмислення різних підходів до концертмейстерської підготовки, а також метод мистецтвознавчої інтерпретації для аналізу специфіки ансамблевого виконавства та художньої взаємодії.

Отже, концертмейстерська підготовка у сучасній мистецькій освіті постає як важливий напрям професійного становлення музиканта, що поєднує виконавські, педагогічні, комунікативні та інтерпретаційні компетентності. Осмислення концертмейстерського мистецтва у контексті фортепіанної школи та сучасного освітнього дискурсу дозволяє визначити перспективи розвитку професійної підготовки піаніста-концертмейстера відповідно до актуальних культурних і технологічних викликів XXI століття.

1. Фортепіанна школа як підґрунтя концертмейстерського мистецтва

1.1. Феномен фортепіанної школи у музичному мистецтві

Фортепіанна школа є одним із фундаментальних явищ музично-виконавської культури, що охоплює не лише систему технічної та художньої

підготовки піаніста, а й комплекс естетичних, методичних і виконавських принципів, сформованих у певному культурно-історичному середовищі. У сучасному мистецтвознавчому дискурсі поняття «фортепіанна школа» трактується як багатовимірний феномен, що поєднує виконавські традиції, педагогічні методики, інтерпретаційні підходи та специфіку професійного музичного мислення. Саме тому фортепіанна школа виступає не лише формою передачі виконавського досвіду, а й важливим чинником формування художньої культури музиканта.[7]

Європейська фортепіанна традиція історично сформувала різні моделі виконавської підготовки, кожна з яких акцентувала увагу на окремих аспектах піаністичного мистецтва. Так, представники німецької школи тяжіли до інтелектуалізованого осмислення музичного тексту та структурної логіки твору, французька традиція приділяла особливу увагу тембровій витонченості та культурі звуковидобування, тоді як слов'янська виконавська школа орієнтувалася на емоційну виразність, масштабність звучання та художню експресію. Водночас сучасна виконавська практика дедалі більше інтегрує різні національні традиції, формуючи універсальну модель професійної підготовки піаніста.

Українська фортепіанна школа розвивалася в контексті європейської музичної культури, проте набула власних художньо-естетичних ознак. Її характерними рисами є поєднання високого рівня технічної підготовки з глибокою емоційністю виконавства, увага до інтонаційної виразності, співучості звуку та ансамблевого мислення. Важливу роль у розвитку української фортепіанної школи відігравали традиції музично-педагогічних центрів Києва, Львова, Одеси та Харкова, у яких формувалися різні підходи до виконавської та педагогічної підготовки піаністів. Саме у межах цих мистецьких осередків поступово утверджувалося розуміння концертмейстерства як невід'ємної складової професійного становлення музиканта.

На сучасному етапі розвитку музичної освіти фортепіанна школа вже не обмежується формуванням сольного виконавця. Одним із ключових напрямів професійної підготовки стає розвиток універсального музиканта, здатного до ансамблевої взаємодії, художньої комунікації та гнучкої адаптації до різних форм виконавської практики.[8] У цьому контексті особливого значення набуває ансамблеве мислення як важлива складова професійної свідомості піаніста.

---

[7] Гуральник Н. П. *Українська фортепіанна школа XX століття в контексті розвитку музичної педагогіки: історико-методологічні та теоретико-технологічні аспекти* : монографія. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. С. 164.

[8] Алтухов В., Іванов В., Михайлюченко О. Проблемні царини діяльності піаніста-концертмейстера у сучасному часопросторі культури. *Fine Art and Culture Studies*. 2025. № 2. С. 8.

Ансамблеве мислення передбачає здатність музиканта не лише інтерпретувати власну партію, а й усвідомлювати цілісність музичної тканини, відчувати партнера, динаміку спільного виконання та художню логіку ансамблю. Для концертмейстера ця якість є визначальною, оскільки специфіка його діяльності ґрунтується на постійній взаємодії із солістом або колективом. Саме тому у процесі фортепіанної підготовки важливого значення набуває розвиток навичок слухового контролю, миттєвої виконавської реакції, тембрового балансу та художньої емпатії.[9]

Фортепіанна школа формує не лише технічну базу піаніста, а й комплекс професійних компетентностей, необхідних для концертмейстерської діяльності. Робота над поліфонічним мисленням, фактурною багатоплановістю, інтонаційною виразністю та стилістичною культурою безпосередньо впливає на якість ансамблевого виконання. Водночас практика акомпанування розширює межі традиційної піаністичної підготовки, оскільки вимагає від музиканта високого рівня мобільності, комунікативності та здатності до співтворчості.

Таким чином, фортепіанна школа виступає фундаментом формування концертмейстерської майстерності, оскільки саме у процесі піаністичної підготовки закладаються основи виконавської культури, ансамблевого мислення та художньої взаємодії. У сучасному мистецько-освітньому просторі концертмейстерство дедалі більше утверджується як самостійний напрям професійної реалізації піаніста, що поєднує виконавські, педагогічні та комунікативні аспекти музичного мистецтва.

1.2. Концертмейстерство як форма професійної реалізації піаніста

У сучасному музично-виконавському просторі концертмейстерство дедалі більше утверджується як самостійний напрям професійної діяльності піаніста, що поєднує виконавські, педагогічні, комунікативні та художньо-інтерпретаційні функції. Тривалий час у музичній практиці діяльність акомпаніатора розглядалася переважно як допоміжна щодо сольного виконавства, однак сучасний мистецтвознавчий та педагогічний дискурс засвідчує поступову трансформацію цього підходу. Сьогодні концертмейстер виступає не лише технічним супроводжувачем соліста, а повноправним учасником художнього процесу, співтворцем інтерпретації та активним суб'єктом ансамблевої взаємодії.[10]

---

[9] Пірус В. С., Пірус В. В. Комунікативна майстерність піаніста-концертмейстера і вокаліста: навчальні та виконавські практики. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2025. № 2. С. 445.

[10] Молчанова Т. Формування компетентності майбутніх піаністів-концертмейстерів у контексті сучасних освітніх процесів і викликів. *Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство*. 2023. № 48. С. 75.

Історична еволюція концертмейстерства безпосередньо пов'язана з розвитком європейської музичної культури та виконавських традицій. У ранніх формах музичного виконавства функції акомпанементу мали переважно підтримувальний характер і були спрямовані на гармонічне забезпечення вокальної чи інструментальної партії. Проте поступове ускладнення музичної мови, розвиток камерно-ансамблевого виконавства та формування професійної піаністичної школи зумовили зміну ролі акомпаніатора у музичному процесі. Уже у XIX–XX століттях концертмейстерська практика виходить за межі суто технічного супроводу, набуваючи ознак самостійного виконавського мистецтва.

Особливої ваги концертмейстерська діяльність набуває у системі професійної музичної освіти, де вона стає важливим напрямом формування універсального музиканта. Піаніст-концертмейстер працює у різних сферах музичної практики – у вокальному, хоровому, інструментальному класах, у сфері камерного виконавства, театрального мистецтва та педагогічної діяльності. Така багатовекторність визначає поліфункціональний характер професії та вимагає від музиканта високого рівня професійної мобільності.[11]

Однією з ключових особливостей концертмейстерства є ансамблевість мислення та виконавства. На відміну від сольного піаніста, концертмейстер постійно функціонує у просторі художньої взаємодії, де важливими стають уміння відчувати партнера, гнучко реагувати на зміну темпу, динаміки, фразування та характеру виконання. У процесі ансамблевої комунікації концертмейстер фактично виступає співорганізатором музичного процесу, забезпечуючи цілісність художньої інтерпретації.

Особливого значення у концертмейстерській діяльності набуває інтерпретаційна взаємодія між виконавцями. Концертмейстер не лише відтворює авторський текст, а й бере активну участь у формуванні художньої концепції твору. «Концертмейстеру у будь-якому разі слід пам'ятати, що музична фактура виконує важливу художню функцію, вона є носієм художнього змісту, смислотворчим чинником композиції».[12] Його виконавські рішення впливають на тембровий баланс, агогіку, динамічну драматургію та загальну емоційну атмосферу виконання. Саме тому сучасне концертмейстерство дедалі частіше розглядається як форма співтворчості, у якій музичний результат формується через взаємодію та художній діалог партнерів.

---

[11] Переверзєва О. В. Поліфункціональність професійних компетенцій концертмейстера як педагогічна проблема. *Молодь і ринок*. 2019. № 3 (170). С. 160.

[12] Нікітська Є. С., Савченко Г. С. Концертне виконання опер у навчальному процесі: цілі, приклади, новації, перспективи. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти*. 2024. Вип. 70. С. 15.

Важливою характеристикою професії є також її психологічна складність. Концертмейстерська діяльність вимагає високого рівня емоційної стійкості, комунікативності та психологічної адаптивності.[13] Під час роботи із солістами різного рівня підготовки концертмейстер повинен швидко адаптуватися до індивідуальних виконавських особливостей партнера, підтримувати сценічну впевненість, створювати сприятливу творчу атмосферу та забезпечувати психологічний комфорт у процесі спільного виконання.[14] Особливо важливою ця функція є у педагогічній практиці, де концертмейстер нерідко виступає не лише акомпаніатором, а й своєрідним музичним наставником.

Не менш значущою рисою концертмейстерської діяльності є професійна мобільність. Сучасний піаніст-концертмейстер повинен володіти широким спектром практичних умінь: читанням з аркуша, транспонуванням, редукцією партитур, навичками швидкого освоєння музичного матеріалу та стилістично гнучкої інтерпретації. Робота в умовах обмеженого часу, необхідність швидкої реакції на сценічні ситуації та постійна зміна репертуару формують особливий тип професійного мислення, що поєднує аналітичність, виконавську свободу та художню інтуїцію.[15]

Таким чином, концертмейстерство у сучасному музичному мистецтві постає не як вторинна форма виконавства, а як самостійний вид професійної піаністичної діяльності, що має власну художню специфіку, систему професійних компетентностей та особливу роль у музично-освітньому процесі. Поєднання виконавських, педагогічних, психологічних та комунікативних функцій робить концертмейстерське мистецтво важливою складовою сучасної фортепіанної школи та одним із ключових напрямів професійної реалізації піаніста.

2. Виконавська специфіка фортепіанно-концертмейстерського мистецтва

2.1. Художньо-інтерпретаційні засади концертмейстерської діяльності

Однією з визначальних характеристик сучасного концертмейстерського мистецтва є його художньо-інтерпретаційна природа, що передбачає

---

[13] Оболенська М. Антиципація в концертній практиці піаніста-концертмейстера в контексті емоційного інтелекту. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2023. № 1. С. 266.

[14] Черняк Є., Міщенко С. Специфічні особливості прояву виконавської майстерності концертмейстера-піаніста в процесі ансамблевого музикування. *Молодь і ринок*. 2021. № 3 (189). С. 61.

[15] Оболенська М. Стратегії формування інтерактивної ансамблевої взаємодії для ефективної роботи піаніста-концертмейстера. *Українська музика*. 2025. № 1 (52). С. 55.

не лише технічне відтворення музичного тексту, а й активну участь у формуванні цілісної виконавської концепції твору. У цьому контексті концертмейстерська діяльність постає як складний творчий процес, заснований на взаємодії музичного мислення, ансамблевої комунікації та художньої співтворчості виконавців. Саме тому проблема інтерпретації у концертмейстерському мистецтві набуває особливої актуальності у сучасному виконавському та педагогічному дискурсі.

На відміну від сольного виконавства, де інтерпретаційна концепція формується переважно індивідуально, у концертмейстерській практиці художнє рішення виникає в процесі постійної взаємодії між солістом і піаністом. Концертмейстер виступає не лише акомпаніатором, а співтворцем музичної інтерпретації, який бере участь у формуванні темпової драматургії, динамічного розвитку, фразування та емоційної атмосфери виконання. Саме ансамблева природа концертмейстерського мистецтва визначає його особливу художню специфіку.

Співвідношення соліста і концертмейстера є одним із ключових аспектів ансамблевого виконавства. Традиційне уявлення про домінування сольної партії поступово трансформується у розуміння ансамблю як рівноправного художнього діалогу.[16] У сучасній виконавській практиці концертмейстер дедалі частіше розглядається як партнер, який активно впливає на цілісність інтерпретації та художню переконливість виконання. Водночас особливість цієї взаємодії полягає у необхідності збереження балансу між індивідуальністю соліста та ансамблевою єдністю.

Ансамблева цілісність у концертмейстерській діяльності формується через синхронність виконавських намірів, спільне відчуття музичної форми та єдину художню концепцію твору.[17] Для досягнення такого рівня взаємодії концертмейстер повинен володіти високим ступенем слухового контролю, миттєво реагувати на зміни темпу, динаміки чи характеру виконання, а також прогнозувати можливі інтерпретаційні рішення партнера. У цьому процесі важливу роль відіграють професійна інтуїція та художня емпатія, які забезпечують природність ансамблевої комунікації.

Важливим компонентом художньо-інтерпретаційної діяльності концертмейстера є стильове та жанрове мислення. Виконання музики різних епох і напрямів вимагає від піаніста глибокого розуміння особливостей музичної мови, специфіки фактури, динаміки та артикуляції. Так, інтерпретація барокових творів потребує чіткості фактури й ритмічної

---

[16] Демидова М. Г. Ансамблева та концертмейстерська взаємодія як основа розвитку музиканта. *Південноукраїнські мистецькі студії*. 2026. Вип. 2 (13). С. 167.

[17] Білова Н. К. Ансамблеве музикування як полісуб'єктний простір розвитку творчого мислення майбутніх викладачів у системі фортепіанної підготовки. *Українська музика*. 2026. № 2 (57). С. 19.

організації, музика романтизму — емоційної пластичності та гнучкої агогіки, тоді як сучасний репертуар часто вимагає нових виконавських підходів і нестандартного тембрового мислення. У концертмейстерській практиці стильова культура виконавця безпосередньо впливає на художню достовірність ансамблевого виконання.

Особливого значення у концертмейстерському мистецтві набуває темброве мислення. На відміну від сольного виконавства, де піаніст зосереджується переважно на власному звучанні, концертмейстер повинен постійно співвідносити тембр фортепіано із вокальним чи інструментальним звучанням партнера. Це вимагає тонкого відчуття звукового балансу, вміння коригувати динаміку, артикуляцію та педалізацію відповідно до тембрових особливостей ансамблю. У процесі спільного виконання фортепіанна партія не повинна домінувати над солістом, проте водночас має зберігати художню виразність і змістову самостійність.

Важливими засобами ансамблевої виразності є також фразування та агогіка. Концертмейстерська діяльність вимагає особливої гнучкості у побудові музичної фрази, оскільки фразування формується у процесі спільного виконавського дихання. Піаніст повинен не лише відчувати логіку музичного розвитку, а й адаптувати власне виконання до особливостей дихання вокаліста чи технічних можливостей інструменталіста. Агогічна свобода, мікротемпові відхилення та нюансування стають важливими елементами художньої комунікації між учасниками ансамблю.

Специфіка художньо-інтерпретаційної взаємодії особливо яскраво виявляється у різних напрямах концертмейстерської практики. У вокальному класі концертмейстер повинен враховувати особливості вокального дихання, дикції, інтонаційної стабільності та емоційної виразності соліста. У цьому випадку фортепіанна партія нерідко виконує не лише гармонічну, а й психологічно-підтримувальну функцію, допомагаючи вокалісту зберігати сценічну впевненість та художню цілісність виконання.

У хоровому класі діяльність концертмейстера набуває ще більшої багатофункціональності. Піаніст взаємодіє одночасно з диригентом і хоровим колективом, забезпечуючи метро-ритмічну стабільність, гармонічну основу та інтонаційну підтримку. Концертмейстер у хоровому класі повинен володіти навичками читання хорових партитур, швидкої фактурної адаптації та миттєвої реакції на диригентський жест.

Співпраця з інструменталістами також має власну специфіку, пов’язану з тембровими, технічними та артикуляційними особливостями різних інструментів. У роботі зі струнниками важливого значення набуває пластичність фразування та кантиленність звучання, тоді як у взаємодії

з духовими інструментами концертмейстер повинен враховувати особливості дихання та акустичної проєкції звуку.[18] Така багатогранність ансамблевої практики формує універсальність професійного мислення піаніста-концертмейстера.

Отже, художньо-інтерпретаційні засади концертмейстерської діяльності визначаються складною системою ансамблевої взаємодії, у якій поєднуються стильова культура, темброве мислення, художня інтуїція та комунікативна чутливість. Сучасне концертмейстерське мистецтво постає як особлива форма творчої співпраці, де виконавський результат формується через постійний художній діалог між музикантами.

2.2. Професійні компетентності піаніста-концертмейстера

Сучасне концертмейстерське мистецтво характеризується високим рівнем професійної багатофункціональності, що визначає особливі вимоги до підготовки піаніста-концертмейстера. На відміну від вузькоспеціалізованого виконавства, концертмейстерська діяльність охоплює широкий спектр практичних, виконавських, аналітичних та комунікативних умінь, необхідних для ефективної роботи у різних сферах музичної практики. Саме тому професійна підготовка концертмейстера спрямована не лише на вдосконалення піаністичної техніки, а й на формування універсального музиканта, здатного швидко адаптуватися до змінних умов виконавського процесу.

Однією з базових компетентностей піаніста-концертмейстера є читання з аркуша. У концертмейстерській практиці ця навичка набуває особливого значення, оскільки музикант часто працює з великим обсягом нового репертуару та обмеженим часом на його опрацювання. Високий рівень читання з аркуша дозволяє концертмейстеру оперативно орієнтуватися у музичному тексті, швидко аналізувати фактуру, гармонічну структуру, метро-ритмічну організацію твору та відтворювати його у процесі репетиційної роботи.

На відміну від сольного виконавства, у концертмейстерській діяльності читання з аркуша має комплексний характер, оскільки передбачає не лише технічне відтворення нотного тексту, а й одночасний контроль ансамблевої взаємодії.[19] Піаніст повинен стежити за партією соліста, коригувати темп, динаміку та характер виконання відповідно до художньої ситуації. Така багаторівнева діяльність вимагає високої концентрації уваги, швидкості

---

[18] Оболенська М. Внутрішній діалог як форма інтерпретації: партитурне мислення піаніста в Сонаті для віолончелі та фортепіано, ор. 36 Едварда Гріга. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Музичне мистецтво*. 2025. Т. 8, № 2. С. 154.

[19] Переверзєва О. В. Психологічні та творчі аспекти роботи концертмейстера у системі музично-педагогічної освіти. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*. 2019. № 2. С. 126.

музичного мислення та здатності до миттєвого прийняття виконавських рішень.

Важливою складовою професійної майстерності концертмейстера є транспонування – уміння переносити музичний матеріал в іншу тональність без попередньої підготовки. У практиці роботи з вокалістами чи інструменталістами транспонування нерідко стає необхідною умовою адаптації твору до індивідуальних виконавських можливостей соліста. Ця навичка потребує глибокого розуміння гармонічної структури музичного тексту, розвиненого внутрішнього слуху та високого рівня піаністичної координації.

Транспонування сприяє розвитку професійної гнучкості музиканта та формує здатність швидко орієнтуватися у різних виконавських ситуаціях. Водночас воно активізує аналітичне мислення концертмейстера, оскільки музикант змушений не механічно відтворювати нотний текст, а усвідомлювати його ладо-гармонічну логіку та функціональні зв'язки між елементами музичної тканини.

Однією з найскладніших професійних компетентностей концертмейстера є редукція партитур. Робота з хоровими, оркестровими чи ансамблевими партитурами вимагає від піаніста здатності трансформувати багатоголосну фактуру у фортепіанний виклад із збереженням основної художньої інформації твору. У цьому процесі концертмейстер повинен швидко визначати головні тематичні лінії, гармонічну основу та драматургічні акценти музичного матеріалу.[20]

Редукція партитур потребує не лише технічної вправності, а й розвиненого оркестрового мислення. Піаніст має відчувати темброву специфіку різних інструментальних груп, розуміти особливості фактурного розвитку та вміти передавати характер оркестрового звучання засобами фортепіано. Особливого значення ця навичка набуває у хоровому класі, під час роботи з оперними сценами або в процесі репетиційної підготовки великих музичних форм.

Не менш важливими для сучасного концертмейстера є імпровізаційні навички. Хоча академічна музична освіта традиційно орієнтується на точне відтворення авторського тексту, практика концертмейстерської діяльності часто вимагає елементів творчої адаптації музичного матеріалу. Імпровізаційність проявляється у здатності оперативно змінювати фактуру, скорочувати або доповнювати акомпанемент, підлаштовувати музичний супровід до виконавських особливостей соліста чи специфіки сценічної ситуації.

---

[20] Стребкова Д. О., Науменко І. О. Підготовка сучасного піаніста-концертмейстера в умовах соціокультурних трансформацій. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання*. 2021. № 60. С. 127.

Особливо актуальними імпровізаційні навички стають у педагогічному процесі, де концертмейстер нерідко виконує функцію музичного ілюстратора або допомагає студентам у процесі розучування твору. Вміння швидко гармонізувати мелодію, створювати акомпанемент чи варіювати фактуру розширює професійні можливості піаніста та сприяє розвитку його творчої свободи.

Важливою характеристикою професійної діяльності концертмейстера є здатність до швидкого освоєння репертуару. У сучасному мистецькому просторі концертмейстер часто працює одночасно з великою кількістю виконавців, різножанровими програмами та значним обсягом музичного матеріалу. Це потребує від музиканта високої працездатності, раціональної організації репетиційного процесу та ефективних методів роботи з нотним текстом.

Швидке освоєння репертуару базується на комплексі професійних умінь: аналітичному читанні музичного тексту, гармонічному мисленні, здатності визначати фактурні та технічні труднощі, а також навичках структурного аналізу твору. Концертмейстер повинен уміти швидко знаходити виконавські рішення, не втрачаючи художньої цілісності та стилістичної достовірності виконання.

Специфіка концертмейстерської діяльності також пов'язана з постійною роботою в умовах обмеженого часу. Репетиційний процес нерідко має інтенсивний характер, а сценічна практика вимагає максимальної професійної концентрації та оперативності. У таких умовах особливого значення набувають навички саморегуляції, стресостійкості та швидкої адаптації до нових виконавських ситуацій.

Робота в умовах часових обмежень формує особливий тип професійного мислення концертмейстера, що поєднує аналітичність, оперативність і художню інтуїцію. Піаніст повинен не лише швидко реагувати на зміни у процесі виконання, а й зберігати емоційну стабільність, ансамблеву цілісність та художню переконливість інтерпретації. Саме тому концертмейстерська практика є важливим чинником формування професійної зрілості музиканта.

Отже, система професійних компетентностей піаніста-концертмейстера охоплює широкий спектр виконавських, аналітичних, творчих і комунікативних умінь, що забезпечують універсальність його професійної діяльності. Читання з аркуша, транспонування, редукція партитур, імпровізаційність, швидке освоєння репертуару та здатність працювати в умовах високого професійного навантаження формують особливий тип музиканта, здатного ефективно реалізовувати себе у різних сферах сучасного музично-виконавського та освітнього простору.

3. Сучасний освітній дискурс концертмейстерської підготовки

3.1. Концертмейстерська підготовка у системі мистецької освіти

Сучасна система мистецької освіти перебуває у стані активної трансформації, що зумовлено змінами культурного середовища, цифровізацією освітнього процесу, розвитком міждисциплінарних підходів та зростанням вимог до професійної мобільності музиканта. У цих умовах особливої актуальності набуває проблема вдосконалення концертмейстерської підготовки як важливої складової професійного становлення піаніста. Концертмейстерська діяльність у сучасному мистецькому просторі вже не обмежується функцією акомпанементу, а постає як багатофункціональний вид музично-виконавської та педагогічної практики, що вимагає комплексної системи професійної освіти.

Одним із провідних напрямів модернізації мистецької освіти є компетентнісний підхід, орієнтований на формування не лише системи знань і технічних навичок, а й здатності музиканта ефективно діяти у різних професійних ситуаціях. У контексті концертмейстерської підготовки компетентнісний підхід передбачає розвиток комплексу виконавських, педагогічних, комунікативних, аналітичних та психологічних компетентностей, необхідних для професійної діяльності сучасного піаніста-концертмейстера.

На відміну від традиційної моделі підготовки, зосередженої переважно на технічному вдосконаленні виконавця, сучасна мистецька освіта орієнтується на формування універсального музиканта, здатного до ансамблевої взаємодії, творчої адаптації та міждисциплінарної комунікації. Саме тому концертмейстерська підготовка дедалі більше розглядається як інтегративний процес, у якому поєднуються виконавська практика, педагогічна діяльність та художньо-комунікативний досвід.[21]

Інтеграція виконавства і педагогіки є однією з визначальних характеристик сучасної концертмейстерської освіти. У системі мистецького навчання концертмейстер нерідко виступає не лише виконавцем, а й активним учасником педагогічного процесу. Працюючи у вокальних, інструментальних чи хорових класах, піаніст бере участь у формуванні художнього мислення студентів, розвитку їхніх виконавських навичок та сценічної культури. Така багатофункціональність професії потребує від майбутнього концертмейстера не лише високого рівня виконавської майстерності, а й педагогічної компетентності, комунікативної культури

[21] Бойко І. Формування концертмейстерських умінь і навичок у здобувачів вищої освіти. *International Science Journal of Education & Linguistics*. 2022. Vol. 1, No. 3. P. 66.

та психологічної готовності до роботи з різними категоріями здобувачів освіти.

У сучасному освітньому дискурсі дедалі більшого значення набуває міждисциплінарність як важливий принцип професійної підготовки музиканта. Концертмейстерська діяльність поєднує елементи виконавства, музичної педагогіки, психології, теорії музики, сценічної комунікації та навіть менеджменту мистецьких проєктів. Такий синтетичний характер професії формує потребу у міждисциплінарному підході до організації навчального процесу.[22]

Міждисциплінарність концертмейстерської підготовки проявляється у взаємодії різних навчальних дисциплін, що забезпечують формування цілісного професійного мислення музиканта. Підготовка сучасного концертмейстера вже не може обмежуватися лише фортепіанним класом або вивченням акомпанементу. Важливими складовими професійної освіти стають дисципліни, пов'язані з ансамблевим виконавством, читанням партитур, основами диригування, психологією творчості, методикою викладання та цифровими технологіями у музичному мистецтві. Саме така інтеграція різних сфер знань дозволяє формувати професійно мобільного музиканта, здатного до адаптації у сучасному культурному просторі.

Особливу роль у системі концертмейстерської освіти відіграє практична підготовка. Специфіка концертмейстерської діяльності полягає у тому, що значна частина професійних компетентностей формується саме у процесі реальної ансамблевої взаємодії. Робота зі студентами вокальних, інструментальних чи хорових класів, участь у концертних виступах, конкурсах, творчих проєктах та репетиційному процесі створює необхідні умови для розвитку професійної адаптивності, ансамблевого мислення та сценічної стійкості.

Практична діяльність сприяє формуванню професійної реактивності концертмейстера – здатності швидко реагувати на зміни виконавської ситуації, коригувати інтерпретаційні рішення та забезпечувати ансамблеву цілісність виконання.[23] Саме у процесі практичної роботи музикант набуває досвіду художньої комунікації, розвиває навички співтворчості та вчиться ефективно функціонувати в умовах сценічного стресу й часових обмежень.

Водночас сучасна система концертмейстерської підготовки потребує подальшого вдосконалення. Аналіз освітніх програм закладів

---

[22] Калашникова А. Тезаурус концертмейстера: системний підхід. *Слобожанські мистецькі студії*. 2024. № 1. С. 37.

[23] Цюлюпа Н., Даюк Ж., Левківська В. Практичні аспекти виконавської підготовки студентів у концертмейстерському класі. *Fine Art and Culture Studies*. 2025. № 1. С. 218.

вищої мистецької освіти свідчить про те, що у багатьох випадках концертмейстерська підготовка все ще залишається другорядною щодо сольного виконавства. Значна частина навчальних планів орієнтована переважно на розвиток технічної майстерності піаніста, тоді як ансамблеве мислення, комунікативні навички та психологічна підготовка не завжди отримують достатню увагу.

Проблемою сучасної мистецької освіти є також недостатня інтеграція теоретичних і практичних компонентів навчання. У процесі професійної підготовки майбутні концертмейстери нерідко отримують значний обсяг теоретичних знань, проте мають обмежені можливості для їх реалізації у реальних виконавських ситуаціях. Це зумовлює необхідність посилення практикоорієнтованого характеру концертмейстерської освіти та розширення можливостей для творчої взаємодії студентів у межах навчального процесу.

Окремої уваги потребує проблема оновлення змісту освітніх програм відповідно до сучасних вимог мистецького середовища. Сьогодні професійна діяльність концертмейстера дедалі більше пов'язана з цифровими технологіями, дистанційними формами роботи, мультимедійними проєктами та міжкультурною комунікацією.[24] У зв'язку з цим сучасна система підготовки повинна враховувати нові професійні виклики та забезпечувати формування цифрової компетентності музиканта поряд із традиційними виконавськими навичками.

Таким чином, концертмейстерська підготовка у системі сучасної мистецької освіти постає як складний інтегративний процес, що поєднує виконавську, педагогічну, комунікативну та міждисциплінарну складові. Компетентнісний підхід, орієнтація на практичну діяльність, інтеграція різних сфер професійної підготовки та оновлення освітніх програм відповідно до сучасних культурних викликів є необхідними умовами формування професійно мобільного та творчо активного піаніста-концертмейстера.

3.2. Інновації та сучасні виклики

Сучасний етап розвитку мистецької освіти характеризується активними трансформаційними процесами, пов'язаними з цифровізацією культурного простору, впровадженням новітніх технологій та зміною форм організації освітнього процесу. Особливо відчутними ці зміни стали після пандемії COVID-19 та під час воєнного стану в Україні, які суттєво вплинули на систему музичної освіти та зумовилаи необхідність швидкого переходу до дистанційних і змішаних форматів навчання. У цих умовах

[24] Молчанова Т. Модель навчання концертмейстерства у музичних закладах фахової вищої освіти України. *Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство*. 2022. № 47. С. 70.

концертмейстерська підготовка опинилася перед новими професійними викликами, що потребують переосмислення традиційних методик навчання та адаптації виконавської практики до сучасного цифрового середовища.

Традиційно концертмейстерська діяльність ґрунтувалася на безпосередній ансамблевій взаємодії виконавців у спільному акустичному просторі. Репетиційний процес, сценічна комунікація, емоційний контакт та миттєва реакція на дії партнера були невід'ємними складовими концертмейстерського мистецтва. Однак умови дистанційного навчання поставили під сумнів можливість повноцінної реалізації цих компонентів у віртуальному форматі. Це спричинило необхідність пошуку нових форм художньої комунікації та адаптації концертмейстерської практики до цифрового освітнього середовища.

Дистанційне навчання стало одним із наймасштабніших викликів для мистецької освіти, оскільки музично-виконавська підготовка значною мірою базується на безпосередньому слуховому та емоційному контакті між учасниками освітнього процесу. Для концертмейстера проблема дистанційної взаємодії виявилася особливо складною через технічні затримки звуку, обмежені можливості синхронного ансамблевого виконання та складність передачі акустичних нюансів музичного звучання.[25]

Попри ці труднощі, досвід дистанційного навчання стимулював активне впровадження цифрових технологій у систему концертмейстерської освіти. Онлайн-платформи для відеоконференцій, цифрові нотні ресурси, аудіоредактори, мультимедійні засоби та спеціалізовані музичні програми стали важливими інструментами організації навчального процесу. У сучасній практиці концертмейстер дедалі частіше використовує цифрові технології не лише для комунікації зі студентами, а й для створення навчальних матеріалів, запису акомпанементів, аналізу виконавських інтерпретацій та організації дистанційної репетиційної роботи.

Цифровізація мистецької освіти суттєво змінила характер професійної діяльності піаніста-концертмейстера. Якщо раніше основна увага зосереджувалася переважно на традиційних виконавських навичках, то сьогодні професійна компетентність музиканта включає також уміння працювати з цифровими платформами, здійснювати аудіо- та відеозапис, використовувати електронні нотні бібліотеки та адаптувати музичний матеріал до онлайн-формату. [26] Таким чином, цифрова грамотність

[25] Лузан О. В., Самолюк В. М. Специфіка роботи концертмейстера в умовах дистанційного навчання. *Імідж сучасного педагога*. 2023. № 6 (195). С. 93.

[26] Маліновський Б. Цифрова компетентність майбутнього концертмейстера-піаніста в умовах дистанційного навчання: сутнісний аналіз поняття. *Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі*. 2023. № 8. С. 26.

поступово стає невід'ємною складовою сучасної концертмейстерської підготовки.

Одним із нових явищ сучасного мистецького простору стало онлайн-концертмейстерство, яке сформувалося як відповідь на потреби дистанційної музичної освіти. Онлайн-концертмейстерська практика охоплює різні форми взаємодії: запис акомпанементів для самостійної роботи студентів, дистанційні репетиції, онлайн-конкурси, віртуальні концертні проєкти та відеоформати ансамблевого виконавства.[27] Така форма діяльності потребує від музиканта не лише виконавської майстерності, а й технічної підготовки, здатності працювати з цифровими ресурсами та адаптувати художню комунікацію до умов віртуального середовища.

Водночас онлайн-формат виявив низку суттєвих обмежень концертмейстерської практики. Однією з головних проблем стала відсутність повноцінного акустичного контакту між виконавцями. Технічні затримки звуку унеможливлюють синхронне ансамблеве виконання у реальному часі, що суттєво впливає на розвиток ансамблевого мислення, відчуття спільного темпу та художньої взаємодії. Крім того, дистанційне навчання обмежує можливості емоційної та невербальної комунікації, які є важливими складовими концертмейстерського мистецтва.

У зв'язку з цим особливого поширення набув змішаний формат навчання, який поєднує традиційні форми мистецької освіти з використанням цифрових технологій. Змішане навчання дозволяє частково компенсувати недоліки дистанційного формату, забезпечуючи можливість живої ансамблевої взаємодії поряд із використанням онлайн-ресурсів для теоретичної підготовки, індивідуальної роботи та організації навчального процесу.

У сучасній концертмейстерській освіті змішаний формат демонструє значну ефективність, оскільки дозволяє оптимізувати навчальний процес та розширити професійні можливості студентів. Онлайн-технології можуть використовуватися для попереднього ознайомлення з репертуаром, самостійної роботи над партіями, аналізу інтерпретацій та підготовки до репетицій, тоді як аудиторні заняття зберігають провідну роль у формуванні ансамблевих навичок, сценічної взаємодії та художньої комунікації.

Трансформація мистецької освіти зумовлює також нові вимоги до професійної мобільності музиканта. Сучасний піаніст-концертмейстер повинен бути готовим до роботи у різних форматах виконавської та педагогічної діяльності, швидко адаптуватися до змін освітнього

[27] Боршуляк А., Лаврентьєва Н. Проблеми та особливості роботи концертмейстера в умовах дистанційного навчання. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2021. № 31. С. 190.

середовища та володіти широким спектром професійних компетентностей. Окрім традиційних виконавських навичок, особливого значення набувають цифрова грамотність, здатність до самоорганізації, комунікативна гнучкість та готовність до міжкультурної взаємодії.[28]

Професійна мобільність сучасного концертмейстера проявляється також у здатності працювати у різних мистецьких контекстах — від академічного виконавства до мультимедійних проєктів, онлайн-концертів та дистанційної педагогічної діяльності. Така універсальність формує нову модель професійної реалізації музиканта, у якій поєднуються традиційні виконавські цінності та інноваційні форми творчої діяльності.

Досвід пандемії, воєнного стану та подальша цифровізація мистецької освіти продемонстрували необхідність переосмислення підходів до професійної підготовки концертмейстера. Сучасна система освіти повинна забезпечувати не лише розвиток виконавської майстерності, а й формування здатності ефективно функціонувати в умовах цифрового середовища, адаптуватися до нових форм художньої комунікації та використовувати технологічні ресурси у професійній діяльності.

Таким чином, інновації та сучасні виклики суттєво трансформують систему концертмейстерської освіти, формуючи нові підходи до професійної підготовки піаніста. Дистанційне навчання, цифрові технології, онлайн-концертмейстерство та змішані формати освітньої діяльності стають важливими складовими сучасного мистецького простору, що потребують поєднання традиційних виконавських принципів із новими технологічними можливостями.

3.3. Перспективи розвитку концертмейстерської освіти

Сучасний етап розвитку мистецької освіти характеризується активним переосмисленням традиційних моделей професійної підготовки музиканта, що зумовлено змінами культурного середовища, цифровізацією суспільства, розвитком міждисциплінарних підходів та зростанням вимог до професійної мобільності фахівця. У цих умовах концертмейстерська освіта потребує подальшого оновлення змісту, методик і форм організації навчального процесу відповідно до сучасних викликів музично-виконавської та педагогічної практики. Перспективи розвитку концертмейстерської підготовки пов’язані насамперед із модернізацією освітніх підходів, розширенням професійних функцій концертмейстера, інтеграцією у міжнародний освітній простір та посиленням міждисциплінарного характеру професійної підготовки.

[28] Маліновський Б. Цифрова компетентність майбутнього концертмейстера-піаніста в умовах дистанційного навчання: сутнісний аналіз поняття. *Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі*. 2023. № 8. С. 27.

Одним із ключових напрямів розвитку сучасної концертмейстерської освіти є оновлення методик професійної підготовки. Традиційна система навчання, орієнтована переважно на технічне вдосконалення виконавця та репродуктивне відтворення музичного тексту, поступово поступається місцем більш гнучким та інтегративним підходам. У сучасному освітньому дискурсі дедалі більшого значення набувають методики, спрямовані на розвиток творчої самостійності, художнього мислення, ансамблевої комунікації та професійної адаптивності музиканта.[29]

Оновлення методичних підходів передбачає також переорієнтацію навчального процесу з виключно технічного аспекту підготовки на формування комплексної професійної компетентності концертмейстера. Особливого значення набуває розвиток навичок художньої інтерпретації, імпровізаційного мислення, психологічної готовності до ансамблевої взаємодії та здатності до творчої комунікації. У сучасній педагогічній практиці концертмейстер дедалі більше розглядається не лише як виконавець, а як універсальний музикант, здатний ефективно функціонувати у різних сферах мистецької діяльності.

Перспективним напрямом розвитку концертмейстерської освіти є впровадження практикоорієнтованих форм навчання. У сучасних умовах особливо важливим стає поєднання академічної підготовки з активною творчою практикою студентів. Участь у концертних проєктах, майстер-класах, міжнародних конкурсах, міжкафедральних творчих лабораторіях та ансамблевих формах виконавства створює умови для формування професійної мобільності та розвитку сценічного досвіду майбутніх концертмейстерів.

Важливим чинником модернізації освіти є також активне використання цифрових технологій у процесі професійної підготовки. Сучасний освітній простір уже неможливо уявити без електронних нотних бібліотек, мультимедійних платформ, онлайн-курсів, цифрових засобів комунікації та аудіовізуальних ресурсів.[30] Інтеграція цифрових технологій у систему концертмейстерської освіти дозволяє розширити можливості навчального процесу, активізувати самостійну роботу студентів та забезпечити доступ до міжнародного мистецького контексту.

Разом із тим цифровізація не повинна замінювати традиційні форми ансамблевої взаємодії, які залишаються основою концертмейстерського мистецтва. Перспективною видається модель гармонійного поєднання

---

[29] Тітова О., Суботницький І., Черній В. Особливості концертмейстерської діяльності на уроках фахової підготовки студентів. *Fine Art and Culture Studies*. 2025. № 5. С. 240.

[30] Дудай М. Інтеграція цифрових технологій у професійну підготовку майбутніх учителів музичного мистецтва. *Fine Art and Culture Studies*. 2025. № 3 (1). С. 87.

класичних педагогічних принципів із сучасними технологічними ресурсами. Саме баланс між академічною виконавською традицією та інноваційними освітніми підходами здатний забезпечити ефективність сучасної професійної підготовки.

Однією з характерних тенденцій сучасного мистецького простору є розширення професійних функцій концертмейстера. У сучасній музичній практиці піаніст-концертмейстер дедалі частіше виконує не лише акомпаніаторську, а й педагогічну, організаційну, комунікативну та творчо-координаційну функції. Участь у міждисциплінарних мистецьких проєктах, театральних постановках, мультимедійних перформансах, освітніх програмах та культурних ініціативах формує нову модель професійної діяльності концертмейстера.[31]

Сучасний концертмейстер повинен бути здатним працювати у різних форматах мистецької комунікації, адаптуватися до нових виконавських умов та активно взаємодіяти з представниками різних видів мистецтва. У зв'язку з цим особливого значення набуває розвиток комунікативної культури, проєктного мислення, організаційних навичок та здатності до міжкультурної взаємодії. Таким чином, професійна діяльність концертмейстера поступово виходить за межі традиційного ансамблевого виконавства та набуває ознак багатофункціональної мистецької практики.

Перспективи розвитку концертмейстерської освіти тісно пов'язані з інтеграцією у міжнародний освітній простір. Процеси глобалізації та академічної мобільності сприяють активному обміну педагогічним досвідом, методичними підходами та виконавськими традиціями між різними країнами. Участь студентів і викладачів у міжнародних програмах, творчих стажуваннях, фестивалях, конференціях та конкурсах створює сприятливі умови для професійного зростання та розширення художнього світогляду музикантів.

Міжнародний освітній контекст стимулює також переосмислення змісту професійної підготовки концертмейстерів відповідно до європейських освітніх стандартів. Сучасні мистецькі програми дедалі більше орієнтуються на компетентнісний підхід, міждисциплінарність, практичну спрямованість навчання та розвиток творчої індивідуальності студента. У цьому контексті особливо важливим стає збереження національних виконавських традицій у поєднанні з відкритістю до міжнародного культурного діалогу.

---

[31] Переверзєва О. В. Поліфункціональність професійних компетенцій концертмейстера як педагогічна проблема. *Молодь і ринок*. 2019. № 3 (170). С. 162.

Для української мистецької освіти інтеграція у міжнародний простір є не лише освітнім, а й культурним завданням. Українська фортепіанна та концертмейстерська школа має потужний виконавський і педагогічний потенціал, що може бути активно репрезентований у світовому мистецькому середовищі. Водночас міжнародна співпраця створює можливості для оновлення методик навчання, розширення професійних контактів та залучення сучасних освітніх практик до системи вітчизняної мистецької освіти.

Важливою перспективою розвитку концертмейстерської підготовки є посилення міждисциплінарного характеру освіти. Сучасне мистецтво дедалі частіше функціонує у просторі синтезу різних художніх форм, тому професійна діяльність музиканта потребує ширшого спектра знань і навичок.[32] Концертмейстерська освіта повинна інтегрувати елементи музичної педагогіки, психології творчості, сценічної комунікації, менеджменту мистецьких проєктів, цифрових технологій та культурологічних дисциплін.

Міждисциплінарна підготовка сприяє формуванню цілісного професійного мислення музиканта, розвитку його творчої гнучкості та здатності працювати у різних мистецьких контекстах. Особливо важливою така інтеграція є для сучасного концертмейстера, діяльність якого передбачає постійну взаємодію з вокалістами, диригентами, інструменталістами, хореографами та представниками інших видів мистецтва.

Таким чином, перспективи розвитку концертмейстерської освіти визначаються необхідністю модернізації професійної підготовки відповідно до сучасних культурних і технологічних викликів. Оновлення методик навчання, впровадження інноваційних освітніх підходів, розширення професійних функцій концертмейстера, інтеграція у міжнародний освітній простір та посилення міждисциплінарної складової освіти формують нову модель підготовки піаніста-концертмейстера – професійно мобільного, творчо активного та здатного ефективно функціонувати у сучасному мистецькому середовищі.

ВИСНОВКИ

Сучасне концертмейстерське мистецтво є складним багатокомпонентним феноменом, що поєднує виконавські, педагогічні, комунікативні та художньо-інтерпретаційні аспекти професійної музичної

[32] Цюлюпа Н., Даюк Ж., Левківська В. Практичні аспекти виконавської підготовки студентів у концертмейстерському класі. *Fine Art and Culture Studies*. 2025. № 1. С. 218.

діяльності. У процесі історичного розвитку концертмейстерство поступово трансформувалося від допоміжної форми акомпанементу до самостійного напряму музично-виконавської практики, який має власну художню специфіку, систему професійних компетентностей та особливе місце у структурі сучасної мистецької освіти. У сучасному музичному просторі діяльність концертмейстера вже не обмежується технічним супроводом соліста, а постає як форма творчої співпраці, заснована на ансамблевій взаємодії, художньому діалозі та спільному формуванні інтерпретаційної концепції музичного твору.

Дослідження феномену фортепіанної школи дозволяє стверджувати, що саме вона є фундаментом формування концертмейстерської майстерності.[33] У межах фортепіанної підготовки закладаються основи виконавської культури, ансамблевого мислення, художньої чутливості та професійної мобільності музиканта. Українська фортепіанна школа, сформована під впливом європейських виконавських традицій, виробила власну систему художньо-естетичних цінностей, у якій важливе місце посідають інтонаційна виразність, темброва культура, емоційна глибина виконавства та ансамблеве мислення. Саме ці якості становлять основу професійної діяльності сучасного концертмейстера.

У процесі дослідження було з'ясовано, що концертмейстерство є синтетичним видом музичної діяльності, який інтегрує різні форми професійної підготовки та художньої практики. Специфіка роботи концертмейстера полягає у поєднанні виконавської майстерності, педагогічної взаємодії, психологічної адаптивності та комунікативної культури. Художньо-інтерпретаційна природа концертмейстерського мистецтва виявляється у постійному процесі ансамблевої взаємодії, де музичний результат формується через співтворчість виконавців. У цьому контексті особливого значення набувають навички художньої комунікації, професійної емпатії, невербальної взаємодії та здатності до миттєвого реагування на зміну виконавської ситуації.

Важливим аспектом сучасного концертмейстерського мистецтва є його поліфункціональність.[34] Піаніст-концертмейстер працює у вокальному, інструментальному, хоровому класах, бере участь у камерно-ансамблевому виконавстві, педагогічній діяльності, мистецьких проєктах та культурно-освітніх ініціативах. Така багатовекторність професії визначає необхідність

---

[33] Гуральник Н. П. Українська фортепіанна школа ХХ століття в контексті розвитку музичної педагогіки: історико-методологічні та теоретико-технологічні аспекти : монографія. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. С. 130.

[34] Перевєрзєва О. В. Поліфункціональність професійних компетенцій концертмейстера як педагогічна проблема. *Молодь і ринок*. 2019. № 3 (170). С. 160.

формування широкого спектра професійних компетентностей, серед яких особливе місце посідають читання з аркуша, транспонування, редукція партитур, імпровізаційність, швидке освоєння репертуару та здатність працювати в умовах високого психологічного й емоційного навантаження.

Проведений аналіз сучасної системи мистецької освіти засвідчив, що концертмейстерська підготовка потребує подальшого вдосконалення відповідно до нових культурних та освітніх викликів.[35] Традиційна модель навчання, орієнтована переважно на сольне виконавство, вже не повною мірою відповідає сучасним вимогам професійної діяльності музиканта. Сучасний концертмейстер повинен бути не лише висококваліфікованим піаністом, а й універсальним фахівцем, здатним до міждисциплінарної взаємодії, творчої адаптації та ефективної комунікації у різних мистецьких середовищах.

Особливого значення у сучасному освітньому просторі набуває компетентнісний підхід, що передбачає формування цілісної системи професійних умінь, творчої самостійності та практичної готовності до виконавської діяльності. Концертмейстерська освіта повинна орієнтуватися не лише на розвиток технічної майстерності, а й на формування ансамблевого мислення, комунікативної культури, психологічної стійкості та художньої мобільності музиканта. У зв'язку з цим особливо актуальними стають практикоорієнтовані форми навчання, інтеграція виконавської та педагогічної підготовки, а також посилення міждисциплінарного характеру мистецької освіти.

Суттєвий вплив на розвиток сучасної концертмейстерської підготовки мають процеси цифровізації та трансформації освітнього середовища. Дистанційне навчання, онлайн-формати ансамблевої взаємодії, використання цифрових платформ і мультимедійних ресурсів зумовлюють необхідність розширення професійних компетентностей музиканта та формування цифрової грамотності як важливої складової сучасної мистецької освіти. Водночас цифрові технології не можуть повністю замінити традиційні форми живої ансамблевої комунікації, що залишаються основою концертмейстерського мистецтва. Саме тому перспективним напрямом розвитку концертмейстерської освіти є поєднання академічних виконавських традицій із сучасними технологічними можливостями.

Перспективи розвитку концертмейстерської підготовки пов'язані також із інтеграцією у міжнародний мистецько-освітній простір, оновленням методичних підходів та розширенням професійних функцій концертмейстера. Сучасний музикант повинен бути готовим

[35] Бойко І. Формування концертмейстерських умінь і навичок у здобувачів вищої освіти. *International Science Journal of Education & Linguistics*. 2022. Vol. 1, No. 3. P. 66.

до роботи у різних форматах мистецької діяльності, брати участь у міждисциплінарних проєктах, володіти навичками творчої комунікації та ефективно функціонувати в умовах глобалізованого культурного середовища.[36]

Отже, концертмейстерське мистецтво у сучасному культурному просторі постає як важлива складова фортепіанної школи та невід'ємний елемент професійної музичної освіти. Його специфіка визначається синтетичним характером діяльності, що поєднує виконавську, педагогічну, психологічну та комунікативну складові. Сучасні тенденції розвитку мистецької освіти зумовлюють необхідність модернізації системи концертмейстерської підготовки відповідно до нових професійних і технологічних викликів, що є важливою умовою формування конкурентоспроможного, творчо мобільного та професійно універсального музиканта XXI століття.

АНОТАЦІЯ

У розділі монографії досліджено концертмейстерське мистецтво як важливу складову сучасної фортепіанної школи та професійної музичної освіти. Розкрито феномен фортепіанної школи як основи формування виконавської культури, ансамблевого мислення та професійної мобільності піаніста-концертмейстера. Проаналізовано історичну еволюцію концертмейстерської діяльності та її трансформацію від допоміжної форми акомпанементу до самостійного напряму музично-виконавської практики.

Особливу увагу приділено художньо-інтерпретаційним засадам концертмейстерського мистецтва, специфіці ансамблевої взаємодії, психології сценічної комунікації та ролі концертмейстера у процесі формування цілісної виконавської концепції музичного твору. Визначено основні професійні компетентності сучасного піаніста-концертмейстера, серед яких читання з аркуша, транспонування, редукція партитур, імпровізаційність, навички ансамблевої взаємодії та здатність до творчої адаптації у різних виконавських ситуаціях.

У роботі проаналізовано сучасний стан концертмейстерської підготовки у системі мистецької освіти, окреслено значення компетентнісного підходу, міждисциплінарності та практикоорієнтованого навчання у формуванні професійно мобільного музиканта. Розглянуто вплив цифровізації освітнього середовища, дистанційного та змішаного навчання на трансформацію концертмейстерської освіти, а також визначено перспективи її розвитку в умовах сучасного культурного простору.

[36] Лузан О. В., Самолюк В. М. Специфіка роботи концертмейстера в умовах дистанційного навчання. *Імідж сучасного педагога*. 2023. № 6 (195). С. 93.

Обґрунтовано необхідність модернізації системи професійної підготовки концертмейстерів відповідно до актуальних мистецьких, освітніх і технологічних викликів XXI століття. Доведено, що сучасне концертмейстерське мистецтво є синтетичним видом музичної діяльності, який поєднує виконавську, педагогічну, комунікативну та художньо-інтерпретаційну складові й відіграє важливу роль у розвитку сучасної музичної освіти.

Література

1. Алтухов В., Іванов В., Михайлюченко О. Проблемні царини діяльності піаніста-концертмейстера у сучасному часопросторі культури. *Fine Art and Culture Studies*. 2025. № 2. С. 3–9. DOI: 10.32782/facs-2025-2-1.
2. Андрійчук-Кузменко Р. Методична робота в класі фортепіано. *Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя (VII школа методичного досвіду)* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, 21–22 листоп. 2018 р. Вінниця : ФОП Корзун Д. Ю., 2018. С. 298–300.
3. Білова Н. К. Ансамблеве музикування як полісуб'єктний простір розвитку творчого мислення майбутніх викладачів у системі фортепіанної підготовки. *Українська музика*. 2026. № 2 (57). С. 15–23.
4. Бойко І. Формування концертмейстерських умінь і навичок у здобувачів вищої освіти. *International Science Journal of Education & Linguistics*. 2022. Vol. 1, No. 3. P. 64–69. DOI: 10.46299/j.isjel.20220103.6.
5. Боршуляк А., Лаврентьєва Н. Проблеми та особливості роботи концертмейстера в умовах дистанційного навчання. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2021. № 31. С. 186–196. DOI: 10.32626/2309-9763.2021-31-186-196.
6. Гуральник Н. П. *Українська фортепіанна школа XX століття в контексті розвитку музичної педагогіки: історико-методологічні та теоретико-технологічні аспекти* : монографія. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. 460 с.
7. Демидова М. Г. Ансамблева та концертмейстерська взаємодія як основа розвитку музиканта. *Південноукраїнські мистецькі студії*. 2026. Вип. 2 (13). С. 166–170. DOI: 10.24195/artstudies.2026-2.25.
8. Дудай М. Інтеграція цифрових технологій у професійну підготовку майбутніх учителів музичного мистецтва. *Fine Art and Culture Studies*. 2025. № 3 (1). С. 83–92. DOI: 10.32782/facs-2025-3-1-13.
9. Журавльова Н. І. Концертмейстерська інтуїція: до сутності поняття. *Fine Art and Culture Studies*. 2023. № 1. С. 26–31. DOI: 10.32782/facs-2023-1-4.

10. Калашникова А. Тезаурус концертмейстера: системний підхід. *Слобожанські мистецькі студії*. 2024. № 1. С. 35–39. DOI: 10.32782/art/2024.1.7.

11. Лузан О. В., Самолюк В. М. Специфіка роботи концертмейстера в умовах дистанційного навчання. *Імідж сучасного педагога*. 2023. № 6 (195). С. 92–95. DOI: 10.33272/2522-9729-2020-6(195)-92-95.

12. Маліновський Б. Цифрова компетентність майбутнього концертмейстера-піаніста в умовах дистанційного навчання: сутнісний аналіз поняття. *Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі*. 2023. № 8. С. 24–29. DOI: 10.28925/2518-766X.2023.84.

13. Молчанова Т. Модель навчання концертмейстерства у музичних закладах фахової вищої освіти України. *Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство*. 2022. № 47. С. 67–73. DOI: 10.31866/2410-1176.47.2022.269566.

14. Молчанова Т. Формування компетентності майбутніх піаністів-концертмейстерів у контексті сучасних освітніх процесів і викликів. *Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство*. 2023. № 48. С. 71–78. DOI: 10.31866/2410-1176.48.2023.282451.

15. Нікітська Є. С., Савченко Г. С. Концертне виконання опер у навчальному процесі: цілі, приклади, новації, перспективи. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти*. 2024. Вип. 70. С. 7–26.

16. Ніколенко О. О. Значення фортепіанно-виконавської підготовки в середовищі вищої мистецької освіти для подальшої концертмейстерської діяльності. *Магістерські студії. Альманах* / редкол.: Д. С. Мальчикова, Т. С. Корнішева. Херсон ; Івано-Франківськ : ХДУ, 2023. Вип. 23. С. 383–387.

17. Оболенська М. Антиципація в концертній практиці піаніста-концертмейстера в контексті емоційного інтелекту. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2023. № 1. С. 264–268.

18. Оболенська М. Внутрішній діалог як форма інтерпретації: партитурне мислення піаніста в Сонаті для віолончелі та фортепіано, ор. 36 Едварда Гріга. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Музичне мистецтво*. 2025. Т. 8, № 2. С. 150–165. DOI: 10.31866/2616-7581.8.2.2025.346278.

19. Оболенська М. Стратегії формування інтерактивної ансамблевої взаємодії для ефективної роботи піаніста-концертмейстера. *Українська музика*. 2025. № 1 (52). С. 52–58. DOI: 10.32782/2224-0926-2025-1-52-8.

20. Переверзєва О. В. Поліфункціональність професійних компетенцій концертмейстера як педагогічна проблема. *Молодь і ринок*. 2019. № 3 (170). С. 158–164. DOI: 10.24919/2308-4634.2019.166385.

21. Переверзєва О. В. Психологічні та творчі аспекти роботи концертмейстера у системі музично-педагогічної освіти. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*. 2019. № 2. С. 112–116.

22. Пірус В. С., Пірус В. В. Комунікативна майстерність піаніста-концертмейстера і вокаліста: навчальні та виконавські практики. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2025. № 2. С. 443–449.

23. Стребкова Д. О., Науменко І. О. Підготовка сучасного піаніста-концертмейстера в умовах соціокультурних трансформацій. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання*. 2021. № 60. С. 123–131.

24. Тітова О., Суботницький І., Черній В. Особливості концертмейстерської діяльності на уроках фахової підготовки студентів. *Fine Art and Culture Studies*. 2025. № 5. С. 237–243. DOI: 10.32782/facs-2025-5-30.

25. Цюлюпа Н., Даюк Ж., Левківська В. Практичні аспекти виконавської підготовки студентів у концертмейстерському класі. *Fine Art and Culture Studies*. 2025. № 1. С. 215–220. DOI: 10.32782/facs-2025-1-31.

26. Черняк Є., Міщенко С. Специфічні особливості прояву виконавської майстерності концертмейстера-піаніста в процесі ансамблевого музикування. *Молодь і ринок*. 2021. № 3 (189). С. 59–66. DOI: 10.24919/2308-4634.2021.234135.

Information about the author:
Nazarchuk Khrystyna Anatoliivna,
Assistant at the Department of Musicology and Choral Art
Ivan Franko National University of Lviv
18, Valova Str., Lviv, 79007, Ukraine